

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Пантюшенко Еліна Ігорівна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Діяльність банку на ринку фінансових послуг
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки 4 курсу
групи БС-71а

Е. І. Пантюшенко

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. _____

Е. І. Пантюшенко

Керівник к.е.н., доцент _____

Л. Б. Рябушка

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему «ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»
студентки Пантюшенко Еліни Ігорівни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Розвиток сьогочасного ринку фінансових послуг вказує нам на необхідність покращення діяльності банківських установ в організації фінансового посередництва, зміцнення їх конкурентних переваг, що й визначає актуальність даної теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – визначення ролі та місця банків на ринку фінансових послуг України, аналіз практичних аспектів їх діяльності та визначення тенденцій розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – економічні відносини, що виникають у процесі становлення і розвитку ринку фінансових послуг України.

Предмет дослідження – діяльність банківських установ на ринку фінансових послуг.

Основний результат роботи – визначено роль та місце банків на ринку фінансових послуг, проведено аналіз їх діяльності та визначено тенденції розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, банківська послуга, банківська установа, банківська система, цифровий банкінг.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 28 сторінках, з яких список використаних джерел із 47 найменувань. Робота містить 9 таблиць, 7 рисунків, а також 3 додатка.

Рік захисту роботи – 2021 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д. е. н.,
професор

_____ Л. Л. Гриценко
«21» січня 2021 р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

студентці 4 курсу групи БС-71а

Пантюшенко Еліні Ігорівні

1. Тема роботи: «Діяльність банку на ринку фінансових послуг»
затверджена наказом по СумДУ № 0191-VI від «19» квітня 2021 року.
2. Термін подання студентом закінченої роботи «1» червня 2021 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи – визначення ролі та місця банків на ринку фінансових послуг України, аналіз практичних аспектів їх діяльності та визначення тенденцій розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах.
4. Об'єкт дослідження – економічні відносини, що виникають у процесі становлення і розвитку ринку фінансових послуг України.
5. Предмет дослідження – діяльність банківських установ на ринку фінансових послуг.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах: чинних законодавчих та нормативних актах України, що регламентують банківську діяльність, офіційних

даних Національного банку України, Мінфіну, підручників та навчальних посібників, монографічних дослідженнях та наукових публікаціях, публікаціях періодичної преси, Інтернет-ресурсах.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні аспекти діяльності банків на ринку фінансових послуг	20.05.2021
2	Аналіз стану банківських установ на ринку фінансових послуг України	20.05.2021
3	Аналіз динаміки і структури банківських продуктів та послуг в Україні	27.05.2021
4	Тенденції розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах	27.05.2021

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра:

- охарактеризувати сутність та організаційні засади функціонування банків на ринку фінансових послуг України;
- визначити місце та роль банків на ринку фінансових послуг;
- охарактеризувати стан банківських установ на даному ринку;
- здійснити аналіз банківських продуктів та послуг в Україні;
- визначити тенденції розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «__» _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Л. Б. Рябушка

Завдання до виконання одержав _____

Е. І. Пантюшенко

ЗМІСТ

Вступ	6
1 Теоретичні аспекти діяльності банків на ринку фінансових послуг	8
2 Аналіз стану банківських установ на ринку фінансових послуг України ..	16
3 Аналіз динаміки і структури банківських продуктів та послуг в Україні ..	23
4 Тенденції розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах	29
Висновки	36
Список використаних джерел	38
Додаток А Підходи щодо визначення поняття «ринок фінансових послуг»	43
Додаток Б Суб'єкти ринку фінансових послуг	44
Додаток В Динаміка основних показників діяльності банків України	45

ВСТУП

Формування та розвиток ринку фінансових послуг є однією з передумов ефективного функціонування всіх сфер та ланок економіки країни. На сьогодні існує низка тенденцій та напрямків розвитку, які суттєво впливають на якість та специфіку послуг, що надаються фінансовими установами. Сюди входить, зокрема, домінування банківського сектору над усіма іншими на фінансовому ринку. На теперішній час банки задовольняють всі сфери ринкової економіки та здійснюють грошово-кредитні операції. Головна роль банків на фінансовому ринку – це мобілізувати тимчасово вільні грошові кошти та перерозподіляти накопичені ресурси для забезпечення безперебійного обігу капіталу економіки. Розвиток сьогочасного ринку фінансових послуг вказує нам на необхідність покращення діяльності банківських установ в організації фінансового посередництва, зміцнення їх конкурентних переваг, що й визначає актуальність даної теми дослідження.

Метою даної роботи є визначення ролі та місця банків на ринку фінансових послуг України, аналіз практичних аспектів їх діяльності та визначення тенденцій розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах.

Досягнення поставленої мети пов'язано з вирішенням таких основних завдань:

- охарактеризувати сутність та організаційні засади функціонування банків на ринку фінансових послуг України;
- визначити місце та роль банків на ринку фінансових послуг;
- охарактеризувати стан банківських установ на даному ринку;
- здійснити аналіз банківських продуктів та послуг в Україні;
- визначити тенденції розвитку цифрового банкінгу України в сучасних умовах.

Предметом дослідження виступає діяльність банківських установ на ринку фінансових послуг.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі становлення і розвитку ринку фінансових послуг України.

Для досягнення поставленої мети використано ряд методів дослідження. Зокрема це: теоретичне узагальнення, процесний та системний підходи (для дослідження закономірностей функціонування ринку фінансових послуг); порівняльний та статистичний аналіз, табличний, індукція та дедукція (в процесі аналізу практичних аспектів діяльності банків на ринку фінансових послуг); метод графічного аналізу (при визначенні основних тенденцій розвитку ринку банківських послуг України в сучасних умовах).

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативні акти України, що регламентують банківську діяльність, офіційні дані Національного банку України, Мінфіну, підручники та навчальні посібники, монографічні дослідження та наукові публікації, публікації періодичної преси, Інтернет-ресурси.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Одним з основних сегментів вітчизняної економіки країни є фінансовий ринок, який відіграє важливу роль у трансформуванні грошових ресурсів у капітал. Враховуючи ускладнення форм залучення та розміщення даного капіталу виникли нові категорії «ринок фінансових послуг» та «фінансове посередництво».

У сучасній економічній літературі існує безліч підходів щодо визначення поняття «ринок фінансових послуг», тому в додатку А на рисунку А.1 наведемо найбільш поширені.

Важливою умовою для успішного функціонування ринку фінансових послуг є існування посередництва між економічними агентами, що стосується перерозподілу фінансових ресурсів, оскільки одні суб'єкти господарювання володіють вільними коштами, а інші відчують в них потребу. Таким чином, роль посередника покладена на ринок фінансових послуг з метою забезпечення руху коштів від власників до користувачів [2].

На наш погляд, ринок фінансових послуг – це система економічних та правових взаємовідносин, які пов'язані із перерозподілом тимчасово вільних коштів між домашніми господарствами, фінансовими та не фінансовими організаціями, некомерційними підприємствами та державою шляхом взаємодії пропозиції та попиту на фінансові ресурси. Він призначений для операцій між покупцями та продавцями цих ресурсів.

Організація фінансових процесів в економіці через механізм ринку фінансових послуг може здійснюватись за прямим та непрямим фінансуванням. Останнє означає, що грошові ресурси надходять до фінансових посередників, які здійснюють формування послуг, що задовольняють потреби споживачів. Детальніше місце фінансових посередників на ринку фінансових послуг продемонструємо на рисунку 1.1.

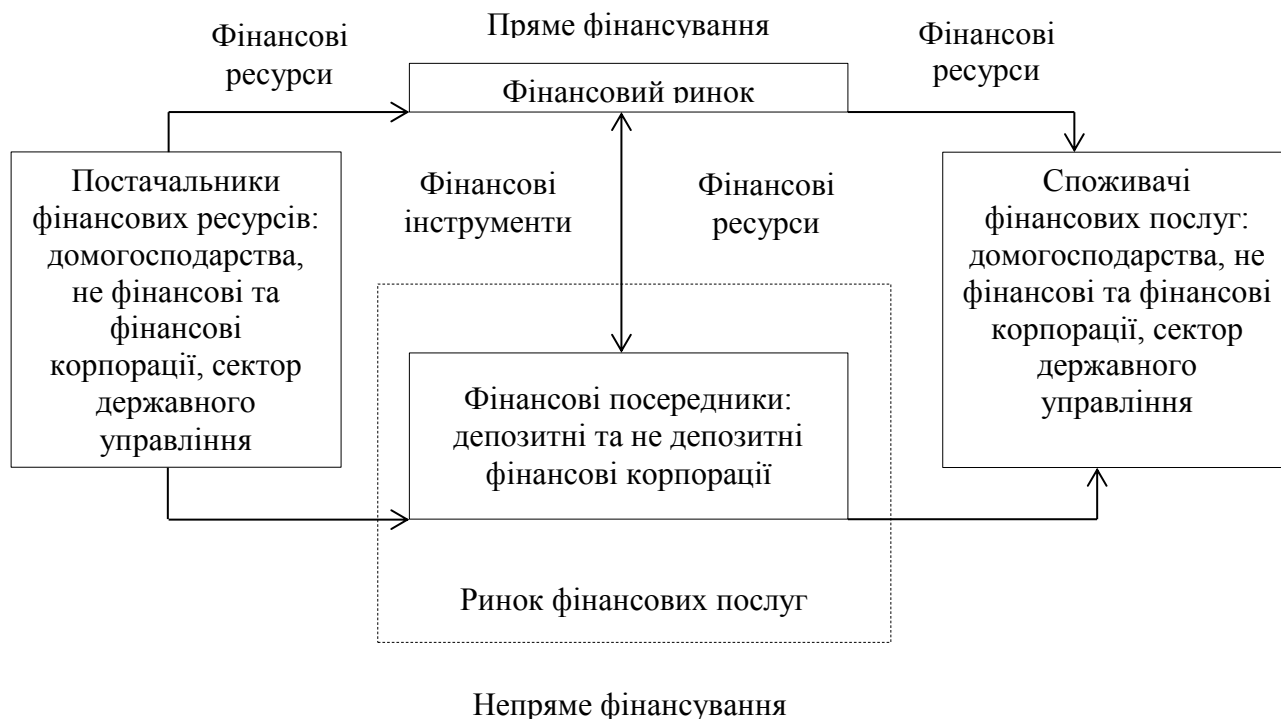

Рисунок 1.1 – Організація фінансових процесів в економіці через механізм ринку фінансових послуг [складено автором на основі джерела: 9]

Фінансові послуги виступають об'єктами відносин на ринку фінансових послуг, що можуть надаватись як фізичним так і юридичним особам, які, у свою чергу, виступають власниками та користувачами фінансових активів, здійснюють операції з фінансовими активами, з метою збереження їх реальної вартості або отримання прибутку [2].

Фінансові послуги відіграють важливу роль в розвитку економіки, при тому, що чим більші темпи зростання економіки тим більш модернізовані надаються фінансові послуги і навпаки, що пояснюється тим, що будь-яка господарська діяльність супроводжується послугами фінансового сектору. Відповідно до ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансові послуги визначаються як операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і внаслідок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [10]. До фінансових послуг належать [10]:

- емісія та обслуговування платіжних інструментів та карток;
- управління фінансовими активами на довірчій основі;
- обмін валют;
- фінансовий лізинг;
- надання коштів у позику;
- розміщення коштів на рахунок;
- переказ коштів;
- послуги у сфері страхування;
- факторинг;
- професійна діяльність на ринку цінних паперів, яка підлягає ліцензуванню;
- операції з іпотечними активами;
- банківські та інші фінансові послуги перелік яких надано в ЗУ «Про банки і банківську діяльність»[11].

Суб'єктами на ринку фінансових послуг можуть бути: власники грошових коштів, користувачі грошових коштів, фінансові посередники та держава в особі органа контролю [2].

На ринку фінансових послуг професійні послуги надаються виключно юридичними особами, що включені до Державного реєстру фінансових установ. Надання даних послуг фінансовою установою може здійснюватись лише за умови узгодження основних принципів її діяльності з вимогами нормативно-правових актів державних органів. До таких установ належать банки, кредитні спілки, лізингові компанії, ломбарди, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші юридичні особи, діяльність яких спрямована виключно на надання фінансових послуг [10].

Ефективне функціонування ринку фінансових послуг неможливе без існування розвиненої та розгалуженої інфраструктури. Відповідно до ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» ринок фінансових послуг охоплює послуги банківського сектору, страхові послуги,

інвестиційні послуги, операції з цінними паперами та ін. [10]. Інфраструктура ринку фінансових послуг наведена в додатку Б (табл. Б.1).

Перерозподіл фінансових ресурсів, що здійснюється на ринку фінансових послуг вимагає створення організаційного механізму, який би визначав функції кожного учасника даного процесу. Тому його формування покладено на державу. Державне регулювання спрямоване на здійснення сукупністю заходів відносно регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та уникнення кризових явищ [12].

Формами здійснення державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні згідно з законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» є [10]:

- ведення державних реєстрів фінансових установ;
- ведення державних реєстрів осіб, які мають право здійснювати надання окремих фінансових послуг;
- нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- використання заходів впливу уповноваженими органами;
- моніторинг за діяльністю учасників ринку фінансових послуг.

На законодавчому рівні державне регулювання ринку фінансових послуг здійснює Верховна Рада України та Президент України. Виконавчий рівень державного регулювання ринку фінансових послуг виконується: стосовно ринків цінних паперів та похідних (деривативів), професійної діяльності на ринку цінних паперів та діяльності у системі накопичувального пенсійного забезпечення – Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку; стосовно ринку банківських послуг та ринків небанківських фінансових послуг – Національним банком України. А Антимонопольний комітет України та інші державні органи здійснюють контроль за діяльністю учасників ринків фінансових послуг та отримують від них інформацію у межах повноважень, визначених законом [10].

Розглянемо основні функції та повноваження спеціалізованих центральних органів виконавчої влади, що регулюють відповідні сегменти ринку фінансових послуг України.

Так, регулювання ринку банківських послуг та діяльності з переказу коштів покладена на Національний банк України. Останній визначає систему норм, що регулює діяльність банків, здійснює нагляд за порушення банківського законодавства та формує загальні принципи діяльності банківської системи [14].

До 1 липня 2020 року Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг забезпечувала створення умов для ефективного функціонування ринків небанківських фінансових послуг, підтримувала стабільність на цих ринках, здійснювала розробку та реалізацію стратегії розвитку ринку фінансових послуг, забезпечувала нагляд за дотриманням державних вимог щодо дотримання законодавства, застосовувала заходи впливу з метою уникнення правопорушень та захищала права споживачів ринку фінансових послуг та ін.. [15]. А починаючи з 1 липня минулого року функції Нацкомфінпослуг у сфері регулювання ринку небанківських фінансових послуг перейняв на себе Національний банк України. Наразі він розробляє та вводить нові регуляції на основі найкращих міжнародних практик і стандартів. НБУ в процесі регулювання ринку небанківських послуг керується принципами встановлені Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» у сфері захисту прав споживачів, нагляду за діяльністю та ліцензування на ринку небанківських фінансових послуг [10].

Варто зазначити, що регулювання діяльності ринку фінансових послуг здійснюється не лише на державному рівні, а й на ринковому.

Ринкове регулювання передбачає створення саморегульованої організації, яка виступає неприбутковим об'єднанням фінансових установ, метою створення якого є захист інтересів учасників ринку фінансових послуг та якій делегуються повноваження від державних органів влади щодо розробки та впровадження правил поведінки в даному сегменті [10]. Інститутами саморегулювання можуть виступати біржі, актуарії, юристи фондового ринку та ін. Особливістю функціонування саморегульованої організації є те, що вони добре обізнані в тій сфері, в якій функціонують. Зокрема, на ринку банківських послуг функціонує саморегульована організація – Асоціація українських банків, на страховому ринку

– Ліга страхових організацій України, на кредитному ринку – Всеукраїнська Асоціація кредитних спілок, на фондовому ринку – Професійна асоціація реєстраторів та депозитаріїв та ін. [14].

Відомо, що існування ринку фінансових послуг неможливе без фінансового посередництва, діяльність яких сприяє зростанню ліквідності фінансових активів, зниженню вартості фінансових операцій, диверсифікує ризик та залучає усіх учасників ринку до роботи. Отже, на законодавчому рівні визначається банківське та небанківське фінансове посередництво. Відповідно одними з основних посередників на ринку фінансових послуг є банки.

Діяльність небанківських фінансових установ відрізняється від банків тим, що перші мають вузьку спеціалізацію, не здійснюють вплив на пропозицію грошей в країні, мають підвищений ризик у порівнянні з операціями банків. До них належать: страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди, інвестиційні фонди, недержавні пенсійні компанії та ін..

Ключова роль банківських установ на ринку фінансових послуг полягає у здатності залучення тимчасово вільних фінансових ресурсів та можливості їх ефективного розміщення з метою задоволення потреб фінансового характеру реального сектору економіки.

Ринок банківських послуг є специфічною сферою економічних відносин, на якому здійснюється балансування попиту та пропозиції на банківські продукти [16] та який має певні особливості, а саме на ринку існує необмежена кількість учасників, надається прозора інформація про стан ринку та його учасників, ринок пропонує широкий асортимент банківських продуктів [13].

Інфраструктура ринку банківських послуг полягає в сукупності організаційних та правових форм, що здійснюють обслуговування формування попиту і пропозиції на купівлю-продаж банківських продуктів з використанням фінансово-кредитних інститутів, де основними елементами виступає Національний банк України та комерційні банки [13].

Банківська послуга є ринковим товаром зі специфічними особливостями, серед яких [13]:

– адресність (розробка банківських послуг здійснюється відповідно до споживчих потреб клієнтів. Дані послуги можуть бути як загальні (для широкого кола споживачів) та індивідуальні (для певного споживача));

– сегментованість (банківські послуги створюються відповідно до сегментів споживачів. Критеріями сегментування можуть виступати: термін користування банківськими продуктами, рівень доходів, приналежність до певної сфери економіки, юридичного статусу та ін.);

– терміновість (банківська установа намагається удосконалювати власні продукти та послуги поряд із науково-технологічним прогресом);

– контрактність (продаж банківських послуг здійснюється лише за письмовою згодою).

Банки надають як основні (традиційні) так і додаткові (нетрадиційні) послуги. Основними (традиційними) банківськими послугами є кредитування, депозитні послуги та розрахунково-касове обслуговування.

Кредитування є найбільш прибутковим видом діяльності та може бути індивідуальним (позика надається одним банком) та колективним (позика надається за участі декількох банків). Кредитування може здійснюватись за багатьма напрямками: іпотечне, автомобільне, побутове, споживче та ін., що підтверджує зростання їх популярності. Кожен вид позики має свої переваги, термін надання та вартість.

Депозитні послуги є основою здійснення банківської діяльності, оскільки шляхом залучення вільних грошових ресурсів банк може здійснювати позики та інші операції. Депозити можуть розміщуватись як юридичними так і фізичними особами в національній або ж в іноземній валюті. Перевагою депозитів для вкладників є можливість отримання додаткового доходу, який залежить від валюти та терміну депозиту, та можливість захистити власні кошти від втрати через пограбування чи інші нещасні випадки, механічного пошкодження тощо.

Розрахунково-касове обслуговування призначене для відкриття рахунків, проведення за ними платежів, інкасацію та видання готівки, купівлю/продаж іноземної валюти та ін..

Нетрадиційні (додаткові) банківські послуги є наступними: емісія та розміщення власних цінних паперів, проведення операцій на ринку цінних паперів від власного імені, консультаційне та інформаційне обслуговування, страхування, розробка банківських технологій, факторинг, лізинг, здійснення інвестицій в акції та статутні фонди інших суб'єктів господарювання, довірче управління цінними паперами на договірній основі з фізичними та юридичними особами, депозитарна діяльність [47].

Отже, на ринку фінансових послуг банки здійснюють діяльність за наступними напрямками:

- перетворюють тимчасово вільні фінансові ресурси у капітал;
- здійснюють емісію цінних паперів;
- проводять операції з купівлі та продажу цінних паперів;
- здійснюють послуги андеррайтингу на фондовому ринку;
- виступають головними суб'єктами при здійсненні операцій з державними цінними паперами (наприклад ОВДП), які використовують при реалізації грошово-кредитної політики з метою регулювання рівня ліквідності економіки та банківської системи.

Таким чином, ринок фінансових послуг забезпечує рух фінансових ресурсів в економічній системі з метою залучення та продажу необхідних ресурсів юридичним та фізичним особам. Основним посередником в даному сегменті є банки, які надають послуги з надання кредитів, розміщення депозитів та інше.

2 АНАЛІЗ СТАНУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Банківська система України наразі функціонує у складному економічному, соціальному та правовому середовищі.

Банківські установи виступають найбільш розвиненим сегментом фінансового ринку та забезпечують кредитні ресурси для потреб економічних одиниць [17].

Аналіз нинішнього стану розвитку банківської діяльності дає змогу зосередити увагу на наступних проблемах, що пригальмовують її розвиток: по-перше, банки ще мають значний відсоток проблемних активів на балансі, що вимагає єдиного розв'язання питання якості активів; по-друге, банківська система не має основи для стійкого розвитку, вона має недостатню базу нагромаджень, стала менша довіра до банків, кредитування зменшилось, ринок досить фрагментований, обмежені джерела капіталу; по-третє, банківський нагляд непридатний здійснювати макропруденційний нагляд на потрібному рівні і виявляти на ранньому етапі ризику; по-четверте, розвинення фінансової інфраструктури не збігає з потребами банківської галузі та і економіки загалом [18].

Недостатній розвиток банківської системи може спричинити виникнення до банківської та валютної кризи, що призводить до такої ситуації, коли банківська паніка спонукає до змушеного припинення банками внутрішньої конвертованості зобов'язань і втручання уряду в банківський сектор країни [19].

У таблиці 2.1 можна побачити динаміку кількості зареєстрованих банків, включаючи банки з іноземним капіталом станом на початок 2016-2020 років.

За свідченнями, наведеними в таблиці, можна зробити висновок, що загальна кількість банків за досліджуваний період зменшилась на 42 установи. Щодо банків з іноземним капіталом, то їх чисельність за даний період змінювалась: максимальна кількість банківських установ з іноземним капіталом

була у 2016 році і становила вона 41 банки, а мінімальна кількість у 2020 році – 35 банків відповідно. Можна зазначити, що присутність банків з іноземним капіталом також має значний вплив на зростання конкуренції в банківському секторі.

Таблиця 2.1. – Динаміка кількості зареєстрованих банків в Україні станом на початок 2016-2020 років [складено автором на основі джерела: 20].

Показник	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість банків за реєстром	117	96	82	77	75
Із них: з іноземним капіталом	41	38	38	37	35
У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	23	23
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	43,3	37,8	29,2	28,2	28,7

Як звісно, фінансовий стан банківських установ характеризується прибутковістю їх діяльності, яка залежить від структури доходів та витрат, що можна побачити в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка фінансового результату діяльності банків України станом на кінець 2016-2020 років, млн. грн. [складено автором на основі джерела: 21].

Стаття	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Доходи	190 691	178 054	204 554	243 102	250 171
- процентні доходи	135 807	124 009	140 803	152 954	147 743
- комісійні доходи	31 362	37 138	50 969	62 057	70 640
- результат від торговельних операцій	8 243	7 224	1 853	16 225	21 507
- інші операційні доходи	9 605	7 264	8 589	8 147	6 813
- інші доходи	3 946	1 349	1 809	2 809	2 705
- повернення списаних активів	1 728	1 070	532	909	763
Витрати	350 078	204 545	182 215	184 746	210 445
- процентні витрати	91 638	70 971	67 760	74 062	62 895
- комісійні витрати	7 182	9 650	13 159	18 096	24 132
- інші операційні витрати	10 920	11 719	16 800	11 790	16 405
- загальні адміністративні витрати	39 356	44 202	53 670	62 936	69 437
- інші витрати	3 089	15 116	2 011	2 379	2 728
- відрахування в резерви	198 310	49 206	23 758	10 714	31 037
- податок на прибуток	-418	3 681	5 057	4 769	3 811
Чистий прибуток (збиток)	- 159 388	-26 491	22 339	58 356	39 727

Як бачимо з таблиці, фінансовий результат банків України за 2016 та 2017 роки мав негативне значення. А вже в 2018 році банківська система отримала прибуток у розмірі 22 239 млн. грн. при значній тенденції зменшення банківських установ. В 2019 році чистий прибуток банків мав найкращий результат за досліджуваний період, який становив 58 356 млн. грн. А вже в 2020 році прибуток банків зменшився на 18 629 млн. грн. порівняно з минулим роком.

За рейтингом стійкості у 2020 році виокремлено такі банки: Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія), Креді Агріколь Банк (Credit Agricole, Франція), ОТП Банк (OTP Bank, Угорщина), Укрсиббанк (BNP Paribas Group, Франція), Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща), ПриватБанк (державний), ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина), Альфа-Банк (ABN Holdings, Люксембург), ПУМБ (СКМ Фінанс, Україна), Ощадбанк (державний), Правекс-банк (Intesa Sanpaolo, Італія), Укргазбанк (державний), Укрексімбанк (державний) [22]. Таким чином, можна стверджувати, що до найбільш стійких банків України відносяться банки з державною формою власності та банки іноземних груп. Тому найбільш прибуткові та найбільш збиткові банки України на кінець 2020 року наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Топ найбільш прибуткових та збиткових банків України на кінець 2020 року [складено автором на основі джерела: 23].

Банк	Прибуток, тис. грн.	Банк	Збиток, тис. грн.
ПриватБанк	25 032 136	Укрексімбанк	- 3 765 637
Ощадбанк	4 846 255	Промінвестбанк	- 718 296
Райффайзен Банк Аваль	3 741 174	Правекс Банк	- 170 712
ПУМБ	2 488 652	БТА Банк	- 85 431
ОТП Банк	1 973 563	Юнекс Банк	- 32 616
Укрсиббанк	1 243 765	УБРР	- 17 660
Сітібанк	1 218 955	Альпарі Банк	- 6 239
Альфа-Банк	949 589	Оксі Банк	- 4 611
Сбербанк	931 235	АП Банк	- 3 541
Креді Агріколь Банк	895 466	Банк «Траст-капітал»	- 2 836

Слід зазначити, що в останній час фінансове становище українських банків дещо покращилося. За період функціонування банків України, починаючи з 1991 року, у 2019 році банківська система досягла найвищого прибутку, який

становить 58 356 млн. грн. та також мала максимальні показники рентабельності (ROE = 37,37%; ROA = 4,72%), що можна побачити в таблиці 2. 4.

Таблиця 2.4 – Декомпозиційний аналіз рентабельності капіталу банківського сектору України, % [складено автором на основі джерел: 21, 24].

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Рентабельність капіталу (ROE)	-15,05	1,31	14,32	37,37	22,92
Рентабельність активів (ROA)	-1,63	0,16	1,66	4,72	2,93
Мультиплікатор капіталу (МК), рази	8,7	7,5	8,8	7,1	8,2
Маржа прибутку (MP)	-83,6	-14,9	10,9	24,0	15,9
Доходність активів (DA)	15,1	13,9	15,5	17,3	14,3

Проаналізувавши таблицю, можемо зазначити, що декомпозиційний аналіз рентабельності капіталу банківського сектору країни за 2019 рік показав, що такі високі результати зумовлені високою рентабельністю активів (ROA = 4,72%), високою маржею прибутку (MP=24,0%) та доходністю активів, яка розраховується як співвідношення суми отриманих доходів до обсягів залучених активів (DA = 17,3%). Також слід зазначити, що висока прибутковість банків в 2019 році зумовлена в основному прибутковістю ПриватБанку, прибуток якого дорівнював 32 609 млн. грн. або 55,9% від загального прибутку в банківській системі України [25]. А також зменшення резервів на покриття ризиків за активними операціями на 106 732 млн. грн., що можна побачити в додатку В (таблиця В.1).

В умовах високих показників прибутковості, банки продемонстрували також високий ступінь ліквідності, що показано в таблиці 2.5, про що вказує значення нормативу коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}) та в іноземній валюті (LCR_{ів}).

Станом на 01.01.2020 року значення нормативу LCR_{вв}, норма якого не менше 100 %, у 24 банківських установ було від 85% до 200%, а в 51 банку від 200% до 6200%. Медіана LCR_{вв} по системі банків склала 265,9%.

В рамках ризикоорієнтованого нагляду та в умовах загрози фінансово-економічної кризи, з'являється питання про ефективність такого інструменту як регулювання ліквідності як LCR для банків України. Відповідно до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, для даного нормативу звітними

є відомості, які розраховані за щоденними розрахунками коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами та в іноземній валюті, які визначаються за формулою середньоарифметичної величини, на основі значень $LCR_{вв} / LCR_{ів}$ за останні 30 календарних днів [26].

Тобто вважається, що недотримання нормативу LCR припустимі в окремі дні, якщо це не спричинить до порушення середнього значення за 30 днів. При таких умовах норматив LCR не зможе тоді успішно виконувати функцію раннього попередження. У разі критично низьких значеннях LCR, контролюючий орган не зможе вжити ефективних заходів на ранніх термінах, оскільки звітні середньомісячні значення не порушуються. Крім того, LCR не бере до уваги збалансованість активів та пасивів за строками.

Маючи високоякісні активи їх може не вистачати на даний момент часу, особливо це стосується в періоди кризи, для виконання договірних зобов'язань. Це піднімає питання про доцільність скасування нормативу миттєвої ліквідності (Н4), який дозволяв контролювати на щоденній основі у банківських установах присутність достатньої «ліквідної подушки» та негайно реагувати на зростаючий ризик ліквідності, з яким стикаються банки.

Таблиця 2.5 – Значення нормативу коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами для банків України станом на 01.01.2020 [складено автором на основі джерела: 27].

Значення нормативу $LCR_{вв}$, коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (не менше 100 %) в інтервалі:	Кількість банків
85 - 100	1
101 - 200	23
201 - 400	35
401 - 1000	8
1001 - 6200	8
Медіана $LCR_{вв}$ по системі, %	265,9

Заразом потрібно зазначити, що завдяки запровадженню Національним банком нового наглядного процесу SREP, основним із елементів якого є аналіз та оцінка Національним банком України достатності ліквідності банків і банки

повинні більш доцільно, всебічно та консервативно підходити до процесу управління ризиками та ліквідністю [28,29].

Також зазначимо, що банківська система країни в умовах небезпеки світової фінансово-економічної кризи, має як ніколи досить високий рівень капіталізації. Показники нормативів капіталу по всій банківській системі перевищують нормативні значення майже вдвічі. Наприклад, норматив достатності регулятивного капіталу по банківській системі станом на 01.01.2020 року становив 19,66%, а норматив достатності основного капіталу дорівнював 13,5% при нормі не менше 7%. Державні банки, які наближаються до 60% і більше загальних активів, теж придержуються нормативів ліквідності та капіталу з перевищенням нормативних значень, встановленим НБУ, що можна побачити у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Дотримання нормативів ліквідності та капіталу банками за участю держави станом на 01.01.2020 року [складено автором на основі джерела: 27, 30].

Банки за участю держави	LCR _{ВВ} , Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (не менше 100 %)	LCR _{ІВ} , Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (не менше 100 %)	H2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %	H3, Норматив достатності основного капіталу (не менше 7 %)
АТ «Укрексімбанк»	839,04	567,70	20,2	10,71
АТ «Ощадбанк»	295,98	157,37	13,31	9,66
АТ КБ «ПриватБанк»	268,26	307,71	14,15	7,13
АБ «УКРГАЗБАНК»	199,01	143,77	15,23	14,83
Система банків України	265,90	184,86	19,66	13,5

У той же час, засвідчуючи певну стабільність, покращення прибутковості банків, ліквідності та капіталізації, все таки придержувалась мала кредитна активність банків, взагалі кредитування економіки зменшилося. Так, у 2020 році обсяг кредитів надані клієнтам зменшився порівняно з 2019 роком на 81 374 млн.

грн., кредити суб'єктам господарювання – на 75 473 млн. грн., а кредити фізичним особам – на 8 376 млн. грн. (додаток В).

Замість того, активно зростають вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції, які за 2020 рік зросли на 223 330 млн. грн. порівняно з минулим роком.

Слід зазначити, що в умовах зменшення кредитування економіки, швидко зростали кошти на їх рахунках, за 2020 рік кошти суб'єктів господарювання збільшились на 177 009 млн. грн., порівняно з попереднім роком. Кошти фізичних осіб також збільшились на 119 003 млн. грн. за даний період, це свідчить про відновлення довіри клієнтів до банківських установ. Підтримка такої поведінкової моделі, акцентування на вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції, збільшення ризику концентрації операцій в державних банків, може позначитись негативно на фінансовий стан та результати діяльності банків в рамках ефективного досягнення властивих для них функцій та зокрема, кредитування населення і економіки, а також в майбутньому утворити загрозу для їх стабільної роботи в період біфуркаційних процесів.

Завдяки цьому, вагомого значення набирає збільшення ефективності банківського регулювання та нагляду, удосконалення ризик-орієнтованого нагляду та введення механізмів державного антикризового регулювання банків враховуючи системний ризик, макроекономічні шоки та глобальні виклики [31].

Підводячи підсумок, можна сказати, що банківська система країни в умовах нестабільності здійснила очищення, що супроводжувалося великою кількістю скорочення банків. Але все ж таки зі скороченням непрацюючих банків показники банківських установ покращилися. На 2019 рік банківська система України мала рекордний фінансовий результат за останні роки, завдяки зменшенню резервних відрахувань при зростанні процентних та комісійних доходів.

3 АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Останнім часом на ринку України спостерігаються якісні та кількісні зміни, щодо структури та обсягів банківських продуктів та послуг, що споживаються. Попри нещодавнє різке падіння, на вітчизняному ринку банківських послуг існує багато установ, які конкурують між собою за придбання нових клієнтів та підтримку стабільної клієнтської бази. Застосування не тільки традиційних, але і сучасних інноваційних продуктів в організації банківських послуг, безсумнівно, покращить якість послуг, збільшить кількість нових клієнтів і, відповідно, доходи фінансових установ. А ми проаналізуємо найпоширеніші традиційні банківські продукти та послуги, але для початку взагалі зробимо оцінку банківському сектору України, що можна побачити на рисунку 3.1. Також на рисунку 3.2 визначимо кількість клієнтів та рахунків в банках України.

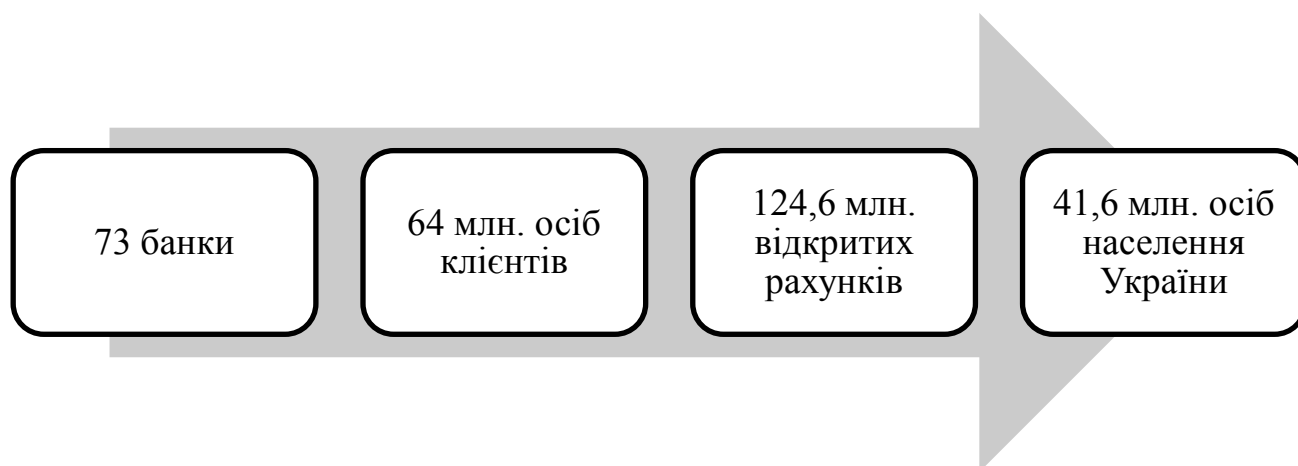

Рисунок 3.1 – Оцінка банківського сектору України за 2020 рік [складено автором на основі джерела: 32]

Розвиток української економіки на сьогодні здійснюється в нестабільних умовах. Завжди на економіку країни впливають різні зовнішні, політичні і економічні чинники. Наразі банківська система України стикається з гострою

проблемою збільшення ефективності кредитування, враховуючи, що сектор кредитування є основою всіх банківських активів у країні. Щоб зрозуміти тенденції розвитку кредитування України, зробимо динамічний аналіз основних показників банківської діяльності, що можна побачити в таблиці 3.1.

Рисунок 3.2 – Кількість клієнтів та рахунків в банках України станом на 2020 рік, млн. [складено автором на основі джерела: 32]

Таблиця 3.1 – Динаміка наданих кредитів банками України на кінець 2016-2020 років, млн. грн. [складено автором на основі джерела: 24].

Роки	Кредити, млн.грн.	Абсолютний приріст, млн. грн.		Темпи зросту, %		Темпи приросту, %	
		Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний
2016	988 686	-	-	-	-	-	-
2017	1 007 132	18 446	18 446	101,9	101,9	1,9	1,9
2018	1 144 904	137 772	156 218	113,7	115,8	13,7	15,8
2019	1 061 873	-83 031	73 187	92,7	107,4	-7,3	7,4
2020	980 499	-81 374	-8 187	92,3	99,2	-7,7	-0,8

Проаналізувавши дану таблицю, можемо зазначити, що кредити надані клієнтам банків протягом 2017 та 2018 років зростали. В 2017 році вони збільшились на 18 446 млн. грн. або на 1,9%, порівняно з минулим роком. А в

2018 році бачимо, що надані кредити мали найбільше значення, і вони збільшилися аж на 137 772 млн. грн. або на 13,7% порівняно з попереднім періодом. Проте, у наступних роках спостерігається тенденція до зменшення. В 2019 році надані кредити зменшилися порівняно з минулим роком на 83 031 млн. грн. або на 7,3%, а в 2020 році – на 81 374 млн. грн. або на 7,7%. Зміни частки кредитування фізичних осіб впливають на споживчий попит, а частки юридичних осіб – на обсяги та розвиток виробництва, що має значний вплив на загальну економіку [33]. Далі розглянемо розвиток обсягів кредитування юридичних та фізичних осіб, що зображено на рисунку 3.3.

Рисунок 3.3 – Динаміка та структура обсягів кредитування юридичних та фізичних осіб на кінець 2016-2020 років, млн. грн. [складено автором на основі джерела: 24]

Згідно з рисунком 3.3 бачимо, що за останні 5 років обсяги кредитів, які надають банки, залишаються майже незмінними. Можна тільки зазначити, що кредити фізичним особам з 2016 по 2020 рік збільшилися на 46 379 млн. грн. або на 29,5%, а кредити, що надавались юридичним особам, навпаки протягом 2016-2020 років зменшилися на 59 610 млн. грн. або на 7,2%.

Також про необхідність поліпшення ризикоорієнтованого нагляду говорять й високі кредитні ризики і низька якість кредитних портфелів банківських установ. Незважаючи на те, що протягом останніх років спостерігається тенденція зменшення обсягів непрацюючих кредитів (NPL) як у банківській системі, так і за групами банків, але банки так і не змогли суттєво зменшити кредитний ризик. Майже половина позик, наданих банками, є проблемними (станом на 01.01.2021 – 41 %). Можна також зазначити, що згідно з міжнародною практикою, банк вважається проблематичним, якщо проблемні позики становлять понад 5-10% кредитного портфеля [34].

Ситуацію ускладнює той факт, що найгіршу якість кредитного портфеля займають банки з державною часткою, непрацюючі кредити яких в 2021 році становлять 43,7 %, Приватбанк має 74 % непрацюючих кредитів, банки з приватним капіталом – 14,6 %, а банки іноземних банківських груп – 12,3 %, що можна побачити на рисунку 3.4.

Зазначимо, що для розвинених банківських систем проблемні кредити становлять до 3%. Для банківської системи США становить 2,5%, для Німеччини та Англії – 1,9%.

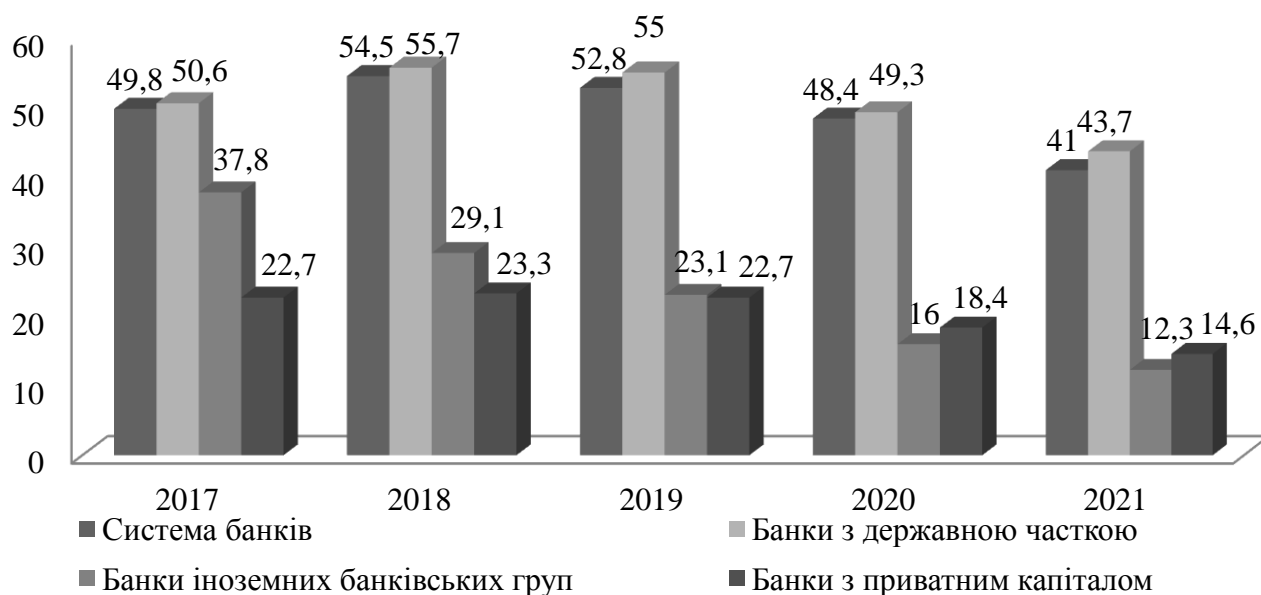

Рисунок 3.4 – Непрацюючі кредити в розрізі груп банків станом на 1 січня 2017-2021 рр. [складено автором на основі джерела: 35]

Далі розглянемо особливості формування депозитної діяльності банків України. Депозитна діяльність не лише відіграє важливу роль у банківській діяльності, але й стимулює збільшення інвестиційних ресурсів. Депозитна діяльність банків насамперед поєднується з забезпеченням стабільної ресурсної бази. Ресурси, що виникають внаслідок депозитної діяльності банків, є джерелом накопичених ресурсів в банківській системі [36]. Депозитний портфель виступає важливою частиною ресурсної бази банків, тому в таблиці 3.2 можна побачити динаміку депозитів банківських установ.

Таблиця 3.2 – Динаміка депозитних вкладень банківських установ на кінець 2016-2020 років, млн. грн. [складено автором на основі джерела: 24].

Роки	Депозити, млн.грн.	Абсолютний приріст, млн. грн.		Темпи зросту, %		Темпи приросту, %	
		Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний
2016	887 189	-	-	-	-	-	-
2017	895 264	8 075	8 075	100,9	100,9	0,9	0,9
2018	944 688	49 424	57 499	105,5	106,5	5,5	6,5
2019	1 022 726	78 038	135 537	108,3	115,3	8,3	15,3
2020	1 326 835	304 109	439 646	129,7	149,6	29,7	49,6

Проаналізувавши таблицю 3.2 бачимо, що депозити банків протягом періоду, що аналізується, мають тенденцію до збільшення. З 887 189 млн. грн.. у 2016 році, депозитні ресурси зросли до 1 326 835 млн. грн.. у 2020 році, тобто на 49,6%.

На сьогодні банківські установи пропонують фізичним та юридичним особам як строкові депозити, так і депозити на вимогу у національній та іноземній валютах. На рисунку 3.4 можна побачити динаміку обсягів депозитних вкладів фізичним та юридичним особам.

Проаналізувавши динаміку депозитних вкладень банків, можна зробити висновок, що кошти фізичних осіб та суб'єктів господарювання постійно зростали протягом 2016-2020 років. Так, кошти фізичних осіб у 2020 році порівняно з 2016 роком, збільшились на 239 675 млн. грн. або на 56,5%, а кошти юридичних осіб – на 255 106 млн. грн. або на 72,9%.

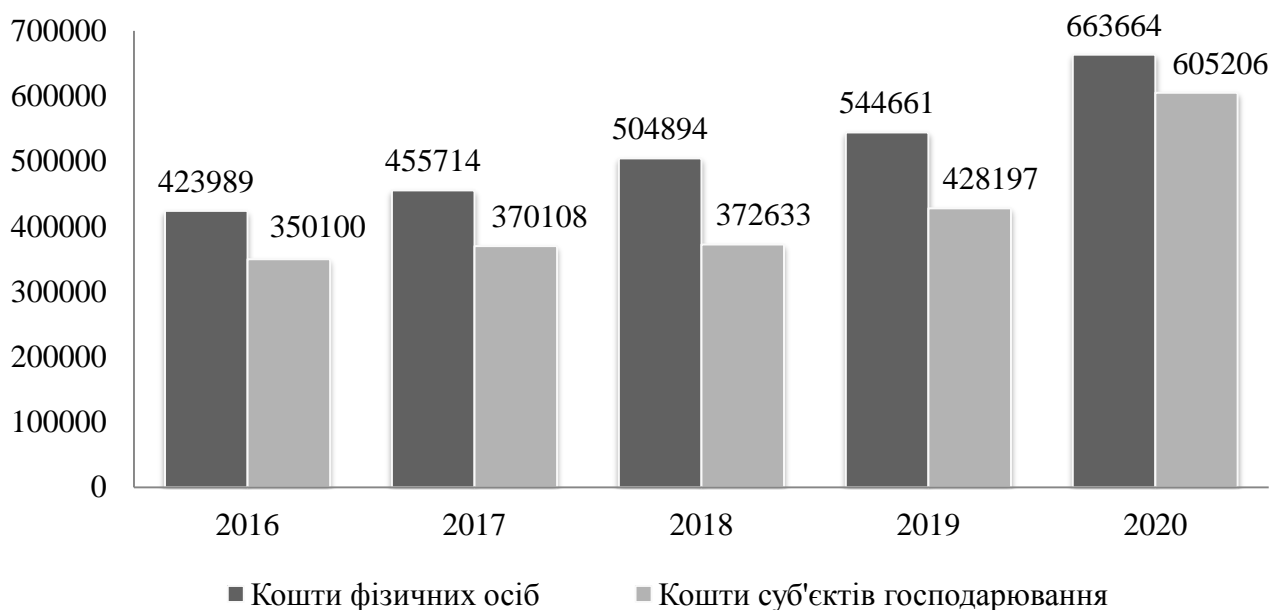

Рисунок 3.4 – Динаміка та структура коштів фізичних та юридичних осіб банків України на кінець 2016-2020 років, млн. грн. [складено автором на основі джерела: 24]

Таким чином, українські банки докладають зусиль, щоб відповідати теперішнім викликам інноваційних тенденцій щодо кількості та якості послуг для своїх клієнтів. Найприбутковими вітчизняними банківськими послугами на сьогодні є традиційні кредитні та депозитні операції.

Результати даного дослідження свідчать про позитивну динаміку депозитної діяльності банків України. За останні п'ять роки обсяг депозитних вкладень зріс, що говорить про незначне відновлення довіри вкладників до банківських установ.

Також ми з'ясували, що кредитні операції банків також мають важливе місце у діяльності банківських установ, але на теперішній час слабкими місцями банківської системи виступають: якість кредитного портфеля, низький рівень кредитування та низька економічна активність економічних суб'єктів.

4 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО БАНКІНГУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Цифрові технології в сучасній реальності вторглися майже у всі сфери діяльності. Банківський сектор, як і будь-який інший сектор, не є винятком. Він безперервно розвивається, не стоїть на місці, щоб завжди залишатися корисним та найбільш досяжним для суспільства. Тому в двадцять першому столітті сьогочасні банківські установи пропонують своїм клієнтам широкий спектр послуг, які узагальнені під одним спільним терміном, який отримав назву дистанційне банківське обслуговування.

Надання клієнту послуг за допомогою телекомунікацій при цьому не відвідуючи відділення банку, ось що є перевагою дистанційного обслуговування. Завдяки впровадженню та розвитку послуги віддаленого банківського обслуговування, банки збільшують ефективність своєї діяльності й здобувають допоміжні переваги для бізнесу шляхом продажу банківських продуктів та залучення нових клієнтів, а клієнти в свою чергу придбають банківські послуги відразу ж та ефективно.

Цифровий банкінг або Інтернет-банкінг став головною складовою впровадження дистанційного банкінгу. Цифровий банкінг це не тільки надання фінансових послуг, а це ще сучасна модель банкінгу, сучасна культура використання банківських послуг, тобто цифровий банкінг – це канал надання клієнтам забезпечення цифровою системою, завдяки якій вони здатні виконувати різноманітні фінансові операції. Зі свого боку, цифровий банкінг поділяється на 4 види: мобільний додаток; інтернет-банкінг в браузері; чат-боти в месенджерах; SMS-банкінг.

Метою створення інтернет-банкінгу, перш за все є економія часу, що саме і є головною його перевагою. Завдяки цифровому банкінгу, клієнти банківських установ можуть виконувати безліч функцій, наприклад, оплатити комунальні послуги, поповнити мобільний телефон, здійснити переказ коштів з карти на

карту та навіть на особистий депозитний рахунок, купити он-лайн квитки на проїзд або на культурні заходи. За допомогою дистанційного обслуговування, здійснення таких фінансових операцій займає лише пару хвилин, в той час, як виконати такі операції у відділеннях банку займе декілька годин, як для працівника банку, так і для його клієнта [37].

Майже вже всі користувачі банківських послуг знають про цифровий банкінг і користуються ним. Проте в нашій країні використання цього терміна набуло поширення лише за останні роки. Інтернет-банкінг в Україні міг продовжувати розвиватись за класичною схемою протягом тривалого часу, але пандемія в нашій країні абсолютно перевернула уявлення про цифровізацію банківського сектору. COVID 19 появився несподівано і торкнувся майже всіх сфер економіки та бізнесу. Однак, попри те, що пандемія спричинила багато негативних результатів, вона до того ж призвела і до позитивних змін.

Дослідження консалтингової групи «One Philosophy» продемонструвало, що пандемія стала прискорювачем впровадження ряду рішень в організаціях: від переходу до дистанційної роботи та нового програмного забезпечення до діджиталізації продуктів та процесів, що під час пандемії в Україні запустили новий продукт/послугу 71% організацій, а 55% залучили нових партнерів для спільних ініціатив [38].

Так от, коли цифровізація до 2020 року торкнулась деяких банківських установ, то під тиском COVID 19 до неї обернулись майже всі банки, які все ж таки бажали придержати свої позиції на банківському ринку та прийти на поміч суспільству. Очікування та поведінка споживачів, як фізичних так і юридичних осіб, як продемонстрував нам минулий рік, суттєво змінилися. Достатньо немала частина клієнтів, котрі ніколи не замислювались про використання інтернет-послуг, під впливом коронокризи були вимушені перейти в онлайн режим. Спостерігаючи, можемо сказати, що і та і друга сторона потрапила в безвихідні ситуації – довелося банківському сектору пришвидшити процес цифровізації.

Дослідницький інститут Cargemini здійснив опитування у звіті, в якому більш ніж 11 000 респондентів з багатьох країн брали участь. І визначив, що 45%

респондентів з начала пандемії почали частіше використовувати онлайн платежі, особливо через мобільний банкінг. Такий наслідок свідчить, що COVID 19 значною мірою наблизив застосування цифрового банкінгу, а найпопулярнішим був мобільний банкінг, який став найзручнішим у використанні [39].

В процесі коронокризи звички клієнтів почали змінюватись, тому що весь банківський бізнес переходить на цифровий, то це на сьогодні є одним з основних ризиків для банківських установ, які ще не встигли перетворити свої звичайні канали на цифрові, їм довелося терміново змінити свої продукти та послуги. Цифровізація виявилась нескладною тільки для банків, які вже давно застосовують цифровий банкінг. Проте, на сьогодні із 73 банків, які діють в Україні, тільки менше половини до початку пандемії оцифрували свої послуги в онлайн режим.

Під час карантину такі банки, як: Credit Agricole, Правекс Банк, Укргазбанк, Банк Південний, Кредобанк, Альфа Банк та інші, запустили інтернет-банкінг (або повністю перейменували додатки).

Згідно з дослідженнями міжнародних компаній We Are Social і Hootsuite, смартфони населення стали основним пристроєм для доступу до Інтернету: на них припадає 53,3% усіх веб-запитів [40].

Так, найпопулярнішим способом доступу до інтернет-банкінгу стали банківські мобільні додатки. Дослідження компанії Fidelity National Information Services (FIS) показало, що внаслідок спалаху пандемії мобільний банківський трафік в квітні 2020 року зріс на 85%, а кількість нових цифрових реєстрацій зросла аж на 200% [41].

Серед інтернет-банкінгів банків України, лідирували за кількістю користувачів Приват24 від Приватбанку (12 мільйонів), Ощад24/7 від Ощадбанку (4 мільйони) та проект Monobank від Universal Bank (3 мільйони). Рейтинг банків України за кількістю пошукових запитів в Інтернеті станом на 2020 рік наведено в таблиці 4.1.

Зауважимо, що Інтернет-банкінг Privat24 понад 5 років є найуспішнішим та найкращим цифровим банкінгом в Україні, який отримує престижні винагороди,

такі як FinAwards, PSM Awards та «Українська народна премія» в номінації «Найкращий інтернет-банкінг» [43] та «Інтернет-банкінг року» [44]. Приват24 в 2020 році нагородили «Найкращим українським цифровим банком» на світовій премії Global Finance World's Best Digital Banks 2020 [45], а ПриватБанк потрапив до 500 найкращих банків у вперше у світі серед українських банківських установ. Тільки за минулий рік ПриватБанк отримав понад одного мільйона нових користувачів, що говорить нам про те, що банк вже має досвід у цифровізації, має добру репутацію та суспільне визнання.

Таблиця 4.1 – Рейтинг банків України за кількістю запитів в Інтернеті станом на 2020 рік [складено автором на основі джерела: 42].

№	Банк	Кількість пошукових запитів
1	Приватбанк	6 078 600
2	Ощадбанк	5 079 100
3	Альфа-Банк	2 798 100
4	ПУМБ	2 413 800
5	УКРСИББАНК	2 079 000
6	monobank	1 759 500
7	ОТП Банк	1 058 400

Глобальна тенденція торкнулася всіх українців, які масово почали виходити в онлайн режим із запровадженням карантину. З цього моменту цифровий попит почав перевищувати фізичний, що говорить нам і статистична інформація: що до початку коронакризи середній користувач переглядав свій рахунок, який знаходиться в банку, один раз в тиждень, а після пандемії – декілька разів в день [39].

Завдяки цифровізації необхідність у відділеннях банків з кожним роком зменшується, а в результаті COVID 19 банки закрили понад 25% відділень через зниження попиту на банківські фінансові послуги, а інші офіси діють надалі, але з скороченим робочим графіком та з дотриманням правил безпеки. Дійсно, клієнти банків за останні роки почали менше відвідувати відділення. Однак, згідно з опитуванням, проведеного дослідницьким інститутом Cargemini, що можна побачити на рисунку 4.1, п'ята частина клієнтів зазвичай відвідувала офіси банків,

і така ж частина споживачів сказали, що будуть і надалі ходити до відділення, навіть після пандемії [39].

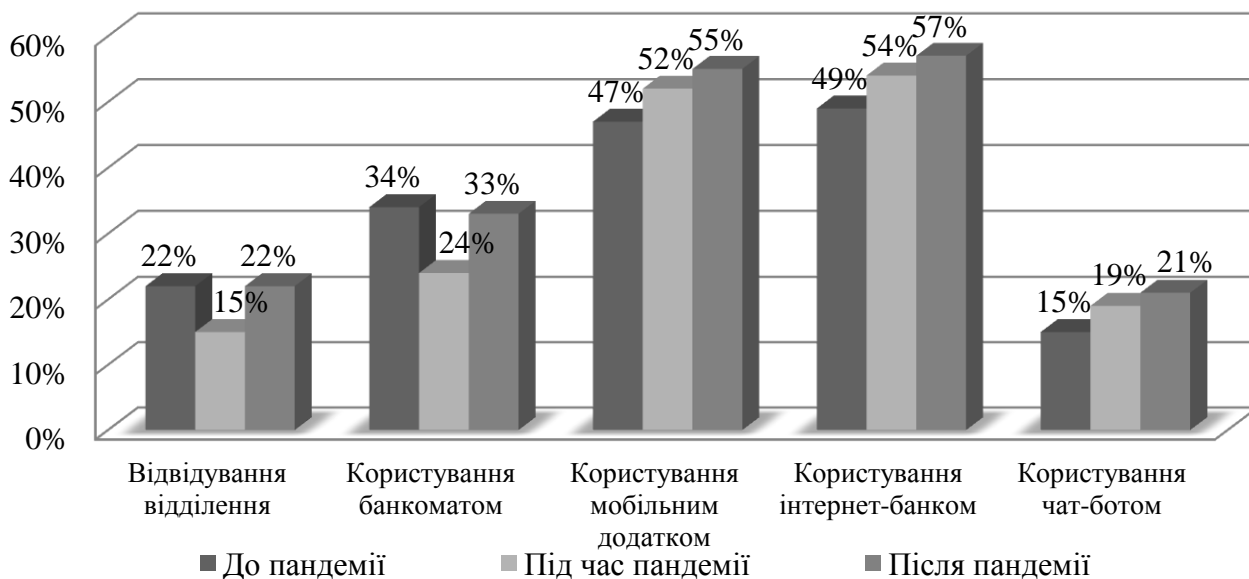

Рисунок 4.1 – Клієнти, які використовують канали банківського обслуговування до, під час та після пандемії [складено автором на основі джерела: 39]

Як бачимо, все ж таки більшість споживачів фінансових послуг планували краще взаємодіяти з банком дистанційно, через Інтернет та мобільні додатки, а також за допомогою чат-ботів. Через те що, цифровізація в нашій країні значно нижча, ніж в інших європейських країнах, попит на цифровізацію банківських послуг все ж таки в Україні є одним з найбільших. Тобто, це вказує на те, що наше населення готове до змін і хоче застосовувати сучасні технології. Проведене Mastercard опитування показало, що жителі нашої країни виявляють збільшений інтерес до вивчення цифрових технологій – 59% респондентів заявили, що залучаються опануванням інтернет-банкінгу [46].

Як правило, лише великі банківські установи з міцною репутацією підсилюють свої позиції у процесі кризових явищ, однак на цей раз все було інакше. Пандемія, яка сталася в нашій країні змусила більшість населення відкривати рахунки в тих банках, які максимально цифрованізовані та зручні для віддаленої взаємодії з рахунками. За даними аналітиків Capgemini, 36%

споживачів фінансових послуг думали про зміну банку, в якому вони обслуговуватимуться під час карантину [39]. Засвідчує це про те, що відносно велику частку клієнтів на момент коронакризи цікавило перш за все, чи зможе банк в якому вони обслуговуються, так же якісно надавати послуги дистанційно, як і у відділеннях. Крім того, велика кількість банків навчають своїх клієнтів для того, щоб вже повністю перейти на онлайн обслуговування.

Також доцільно зазначити, що споживачі почали застосовувати Інтернет-банкінг для найпоширеніших операцій, наприклад, купівля продуктів та побутової техніки. Крім того, відповідно до досліджень Cargemini, 46% опитаних людей стверджували, що найближчим часом хотіли б платити через Інтернет частіше, ніж готівкою. Клієнти старшого віку також уже відмовляються від готівки: згідно з тим самим дослідженням, 2019 року лише 12% клієнтів у віці старше 54 років використовували безконтактні картки або програми для смартфонів, такі як Apple Pay або Google Pay, для здійснення платежів. В даний час 37% клієнтів у віці від 61 до 65 років заявляють, що частіше розраховуються в онлайн режимі, і така ж кількість клієнтів хочуть використовувати онлайн сервіси й коли закінчиться пандемія. Так, такий метод є не тільки зручнішим, а й навіть безпечнішим під час такої ситуації в країні.

Банківські установи, які не в змозі застосовувати сучасні технології, не мають успіху, через те що, клієнти стали дужче прискіпливі та мають більшу потребу в інноваційних послугах. Більша кількість банків не є інноваційними, через те, що у них бракує грошей, про це свідчить 73% банківських установ, які були опитані дослідницькою компанією Cargemini. 57% скаржаться на недосконалість гнучкості в керуванні проектами, а 56% взагалі не знаходять часу для цього [39].

Через те, що банківський сектор безперервно розвивається та постійно має вдосконалюватись, ми розробили ключові можливості і тенденції, які в найближчий час будуть мати найвищий тиск на цифровий банкінг.

По-перше, це створити цифрові банки. Тобто, банки без відділень, в яких люди зможуть обслуговуватись скрізь, де матимуть вхід в Інтернет. Зразком

такого цифрового банку наразі є проєкт Monobank від Universal Bank, який вже підтримали понад три мільйони жителів України.

По-друге, здійснювати операції без карток. Тому що, з кожним роком люди все менше і менше користуються картками, тому банківським установам доцільно заохочувати своїх клієнтів переходити на безконтактні способи оплати за допомогою Apple Pay та Google Pay.

По-третє, при розробці цифрового банкінгу важливого значення займає дизайн. Через те що, цифрові технології швидко прогресують, а споживачі банківських послуг стають все дужче причепливими, відповідно банки повинні звертати особливу увагу на дизайн та зручність при розробці власного цифрового банкінгу, оскільки навряд чи клієнти використовуватимуть некомфортний для них банківський інтерфейс.

По-четверте, застосування банками біометричної безпеки даних. Для того, щоб забезпечити потрібну безпеку банківської інформації, переважна частина банків мусять пропонувати своїм клієнтам можливість захисту даних в додатках шляхом сканерів відбитків пальців або сканування обличчя, які признані надійнішими за паролі та є майже в усіх смартфонах.

По-п'яте, це співробітництво банків з популярними компаніями. Наразі співпраця компаній в ділових галузях виявилась дуже успішним процесом просування банків. Працюючи з відомими торговими марками (одяг, електроніка, косметика і т.д.), банківські установи зможуть наділити своїх клієнтів індивідуальними знижками на продукцію, примноженням бонусів або кешбеків, які буде зручно відстежити в мобільному додатку смартфона.

На основі проаналізованої практики цифровізації банків України, можемо зробити підсумок, що такий досвід в теперішньому часі, для більшості фінансових установ став серйозним переосмисленням, та він допоміг розкрити банкам потенціал цифрових технологій, і до того ж визначити значущість формування нових цінностей в довгостроковому часі, адже відмінний та легкий мобільний банкінг – тенденція майбутнього.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження призводить до висновку, що ринок фінансових послуг є досить важливою частиною ринкової економіки, тому що, він дає змогу перерозподілити тимчасово вільні грошові кошти між провідними галузями економіки.

Ми визначили, що банківський сектор на теперішньому ринку фінансових послуг переважає над усіма іншими сегментами фінансового ринку. Роками небанківські фінансові посередники не були в центрі уваги суспільства у порівнянні з банками, які в Україні є більш розвиненими та більшими за масштабом. Ключова роль банківських установ на ринку фінансових послуг полягає у здатності залучення тимчасово вільних фінансових ресурсів та можливості їх ефективного розміщення з метою задоволення потреб фінансового характеру реального сектору економіки.

Проаналізувавши діяльність банків на фінансовому ринку протягом 2016-2020 років, слід зауважити, що скорочення чисельності цих установ і значне зниження ключових показників діяльності банківських установ у період 2016-2017 років говорить нам про зниження ефективності їхньої роботи. Але уже у 2019 році банківська система досягла найвищого прибутку за існування своєї діяльності та мала максимальні показники рентабельності. Разом з тим, позитивним аспектом для банків є також підвищений їх інтерес до вкладень в цінні папери та збільшення депозитних ресурсів.

З'ясували, що для того, щоб посісти на фінансовому ринку місце функціонуючого та конкурентоспроможного банку, сьогочасні банківські установи впроваджують сучасні продукти та послуги та використовують інноваційні технології для обслуговування своїх клієнтів.

Згідно з результатами дослідження, можемо сказати, що на банківському ринку фінансові послуги розвиваються досить швидко у всесвітньому економічному просторі. Насиченість цієї частини ринку і посилення конкуренції

за клієнтів зобов'язує від банківських установ удосконалення якості обслуговування споживачів шляхом запуску інноваційних технологій і також сприяння розвитку додаткових фінансових послуг. Найефективнішим способом застосуванням інновацій у надаванні банківськими установами фінансових послуг є застосування віддаленого обслуговування клієнтів, який виведе діяльність банків на новий рівень технологій. Також зазначимо, що якраз інноваційні технології дозволяють банкам надзвичайно модернізувати спосіб взаємодії зі своїми клієнтами, одночасно демонструючи професійний підхід до оновлення фінансових та банківських послуг.

Головними шляхами збільшення конкурентоспроможності фінансових послуг на вітчизняному банківському ринку у зв'язку з подоланням кризових питань, на нашу думку є:

- відповідне виконання державного регулювання фінансових послуг з урахуванням головних стандартів функціонування банків;
- розвиток глобалізації, що включає запровадження загальних міжнародних стандартів фінансових послуг;
- поліпшення сервісу обслуговування, що пропонуються клієнтам із застосуванням різних інформаційних каналів (Інтернет, пошта, мобільний телефон і т.д.);
- збільшення різноманітних фінансових послуг на банківському ринку та запровадження більше інноваційних банківських технологій, спрямованих насамперед на відновлення довіри суб'єктів економічної діяльності до банківської системи;
- персоналізація банківських фінансових послуг за допомогою аналізу історії взаємовідносин банківської установи з клієнтом з урахуванням переважних потреб цільових груп клієнтів, яке дозволить зменшувати витрати в майбутньому за рахунок прискорення та стандартизації обслуговування клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ринок фінансових послуг: конспект лекцій. Тернопіль, 2017. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/retrieve/52419/3a.%20lek.pdf>. (дата звернення: 04.04.2021).
2. Ковальчук К. Ф., Архірейська Н. В., Валенюк Н. В. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. Дніпро: НМетАУ, 2018. 135 с.
3. Еш С. М. Ринок фінансових послуг: підручник. К.: ЦУЛ, 2015. 400 с.
4. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. Дема Д. І., Абрамова І. В., Шубенко І. А., Недільська Л. В., Трокоз В. М. [2-е вид. перероб. і допов.]. К.: Алерта, 2013. 376 с.
5. Пластун В. Л. Ринок фінансових послуг: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Суми: УАБС НБУ, 2007. 166 с.
6. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. К.: Знання, 2010. 532 с.
7. Унинець-Ходаківська В. П., Костюкевич О. І., Лятамбор О. А. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
8. Горбач Л. М., Каун О. Б. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. К.: Кондор, 2006. 436 с.
9. Коваленко Ю. М. Фінансовий ринок і ринок фінансових послуг: сутність, сегменти, суб'єкти. Фінанси України. 2013. № 1. С. 101-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2013_1_10. (дата звернення: 04.04.2021).
10. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг: закон України: прийнятий 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення: 04.04.2021).
11. Про банки і банківську діяльність: закон України: прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 04.04.2021).

12. Науменкова С. В., Міщенко В. І. Система регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн: навч. посіб. К.: УБС НБУ, 2010. 170 с.
13. Сп'як А. М. Діяльність банків на ринку фінансових послуг України: маг. робота. Тернопіль, 2018. 106 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32606/1/Сп'якА.М..pdf> (дата звернення: 04.04.2021).
14. Бондаренко Є. П. Механізм регулювання ринку фінансових послуг України: автореф. дис. Суми, 2011. 236 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/51422/1/Bondarenko_Mekhanizm_rehuliuivannia_rynku_finansovykh_posluh.pdf (дата звернення: 04.04.2021).
15. Гармашова Ю. О. Особливості регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 14. С. 57-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_14_15 (дата звернення: 04.04.2021).
16. Дзюблюк О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку в Україні. Банківська справа, 2006. 35 с.
17. Погореленко Н. П., Лютий М. М. Діагностика умов функціонування банківської системи України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. Вип.33. С. 198-204.
18. Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Стейкхолдери та їх вплив на розвиток банківського бізнесу. Міжнародний науковий журнал «Економічний дискурс». 2020. С. 75-85.
19. Коваленко В. В., Чопікова Є. В. Місце діагностики в системі антикризового управління банками. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 5. С. 362-366.
20. Мінфін. Кількість банків в Україні станом на початок 2016-2020 років. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2016/> (дата звернення: 25.04.2021).

21. Національний банк України. Дані наглядової статистики. Доходи та витрати банків. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Inc_Exp_Banks_2021-04-01.xlsx (дата звернення: 25.04.2021).

22. Мінфін. Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 квартала 2020 року. URL: <https://minfin.com.ua/banks/rating/?date=2021-02-19> (дата звернення: 25.04.2021).

23. Національний банк України. Дані наглядової статистики. Згруповані балансові залишки. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2021-04-01.xlsx (дата звернення: 26.04.2021).

24. Національний банк України. Дані наглядової статистики. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2021-04-01.xlsx (дата звернення: 28.04.2021).

25. ПриватБанк. Річна звітність за 2019 рік. URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg..pdf> (дата звернення: 28.04.2021).

26. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова від 28.08.2001 р. № 368. Дата оновлення: 20.05.2021 рік. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/conv#n1752> (дата звернення: 29.04.2021).

27. Національний банк України. Дані наглядової статистики. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2021-05-01.xlsx (дата звернення: 29.04.2021).

28. Миненко Л. М. Трансформація підходів до оцінки ризику банківської ліквідності. Ефективна економіка. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7573> (дата звернення: 04.05.2021).

29. Карчева Г. Т., Смовженко Т. С., Міщенко В. І. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. 276 с.

30. Національний банк України. Дані наглядової статистики. Значення економічних нормативів в цілому по системі. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Bank_2021-05-01.xlsx(дата звернення: 04.05.2021).

31. Vasiljeva T., Stadnyk A. Innovative Approaches to Evaluation of Concentration of the Banking System as a Basis of Improving the State Crisis Management. Marketing and Management of Innovations (Web of Science та ін.). 2019. № 1. P. 302–313.

32. Національний банк України. Кількість клієнтів та рахунків в банках у 2020 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-kliyentiv-ta-rahunkiv-v-bankah-2020-rik> (дата звернення: 05.05.2021).

33. Петрушко Я. Р. Сучасний стан кредитної діяльності України. Фінансовий простір. 2018. №13. С. 97-103.

34. Синки Дж. Мл.; Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг. М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 1018 с.

35. Національний банк України. Дані про непрацюючі кредити. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Data_NPLs%20_2021-04-01.xlsx (дата звернення: 05.05.2021).

36. Шелюк А. А. Визначення сутності депозитної діяльності банку на основі декомпозиційного аналізу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 7. С. 798–802.

37. Інтернет-журнал Focus. Платимо онлайн. Вибираємо кращий інтернет-банкінг для фіз. осіб. URL: <https://focus.ua/ukraine/466712-platim-onlayn-vybiraem-luchshiy-internet-bank> (дата звернення: 15.05.2021).

38. One Philosophy. COVID-19. URL: <https://resilience.one-philosophy.com/3/> (дата звернення: 15.05.2021).

39. Capgemini Research Institute. COVID-19 and the financial services consumer. URL: https://www.capgemini.com/wp-content/uploads/2020/05/COVID-19-and-the-financial-services-consumer_V5.pdf (дата звернення: 16.05.2021).

40. We are social. Digital in 2020 report. URL: <https://wearesocial.com/digital-2020> (дата звернення: 16.05.2021).

41. Forbex. 5 тенденцій Fintech, швидше за все, закріплюються після пандемії. URL: <https://www.forbes.com/advisor/banking/fintech-trends-after-the-pandemic/> (дата звернення: 16.05.2021).

42. Банківський журнал України Banker. Результати рейтингу «Топ 20 digital-банків України». URL: <https://banker.ua/magazine/> (дата звернення: 17.05.2021).

43. Мінфін. FinAwards 2020: Приватбанк підтвердив свою першість в онлайн банкінгу. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/03/04/41195425/> (дата звернення: 17.05.2021).

44. Українська народна премія. URL: <https://www.ukrainian-choice.com/2020-biznes-ta-finansi> (дата звернення: 17.05.2021).

45. Global finance. Глобальні фінанси назвали найкращі світові цифрові банки 2020 року - перший раунд. URL: <https://www.gfmag.com/media/press-releases/worlds-best-digital-banks-2020> (дата звернення: 17.05.2021).

46. Mastercard. Покупки на карантині: на 43% більше українців купують товари першої необхідності в інтернеті. URL: <https://www.mastercard.com/news/europe/uk-ua/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81-%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B8/uk-ua/2020/traven/%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96/> (дата звернення: 20.05.2021).

47. Kuzheliev M. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine / M. Kuzheliev, I. Rekunenko, A. Boldova, M. Zhytar, S. Stabias // Investment Management and Financial Innovations. 2019. Volume 16, Issue 2. P. 260-269.

ДОДАТОК А

ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»

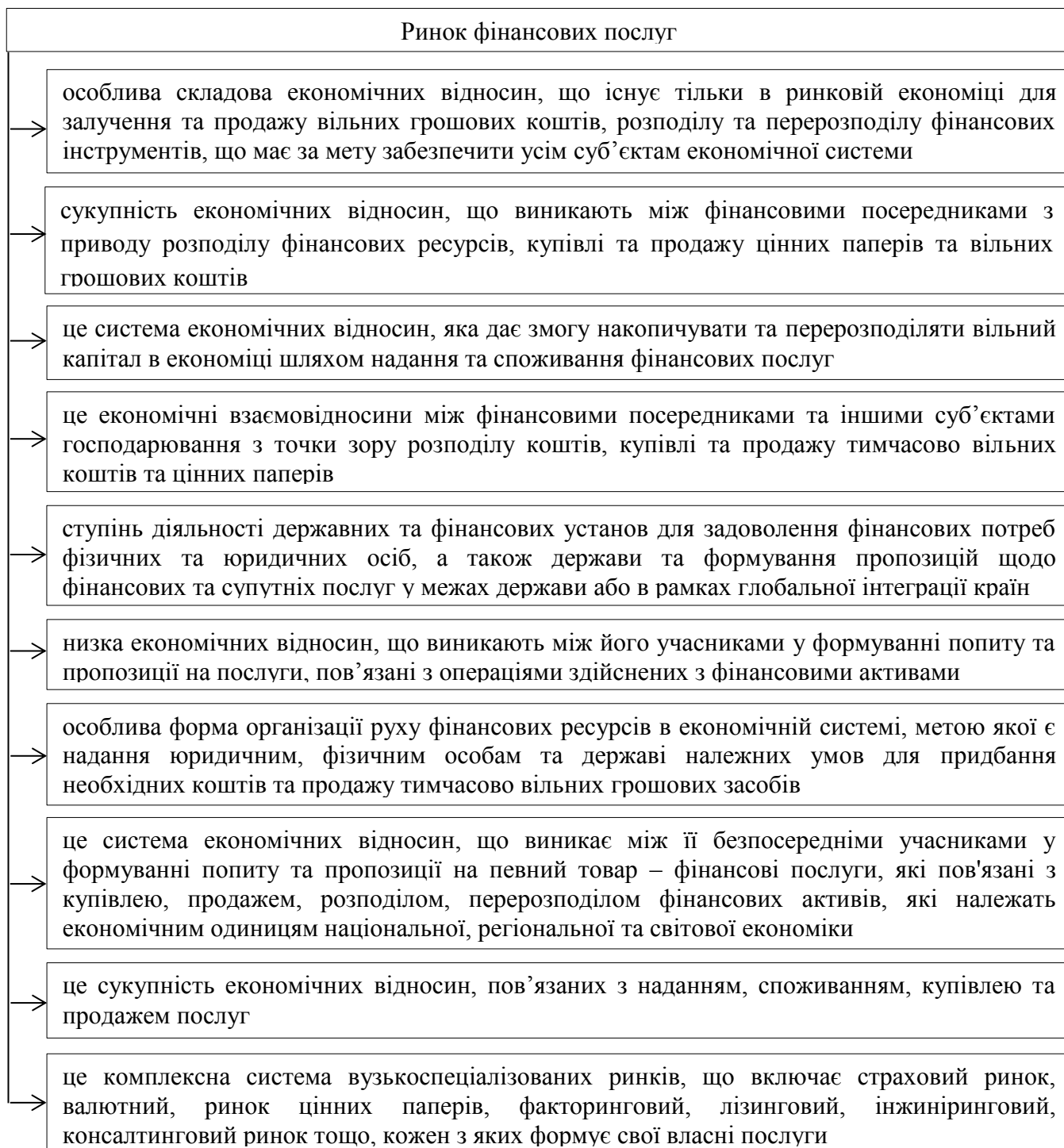

Рисунок А.1 – Підходи щодо визначення поняття «ринок фінансових послуг»

[складено автором на основі джерел: 1,2,3,4,5,6,7,8]

ДОДАТОК Б

СУБ'ЄКТИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Таблиця Б.1 – Суб'єкти ринку фінансових послуг [складено автором на основі джерела: 9].

Споживачі фінансових послуг	Уряд. Інші фінансові корпорації/ квазікорпорації. Регіональні та місцеві органи управління. Державні фінансові корпорації/квазікорпорації. Інші фінансові корпорації/квазікорпорації. Домогосподарства. Некомерційні організації.	
Фінансовий сектор	Фінансові посередники	Депозитні: НБУ; універсальні банки; спеціалізовані банки (ощадні, іпотечні, інвестиційні); кредитні спілки. Недепозитні: інститути спільного інвестування; компанії, що займаються сек'юритизацією активів; дилери з цінних паперів і похідних інструментів; клірингові установи; фінансові лізингові компанії; спеціальні фінансові установи, що забезпечують злиття і поглинання компаній; факторингові компанії; страхові компанії; недержавні пенсійні фонди.
	Допоміжні фінансові корпорації/ квазікорпорації	Фондові біржі. Валютні біржі. Андерайтери. Депозитарії. Реєстратори. Зберігачі. Брокери з цінних паперів. Інвестиційні радники. Управляючі цінними паперами. Пункти обміну валют. Страхові агенти. Спеціалісти з оцінки страхового ризику і збитків. Актуарії. Консультанти зі страхування і пенсійного забезпечення. Інформаційні агентства. Консалтингові компанії. Рейтингові агентства. Фінансові аналітики. Фінансові компанії, що займаються управлінням коштами засновників, управлінням майном з метою фінансування будівництва житла / отримання доходу від здійснення операцій з нерухомістю
	Інші фінансові корпорації/ квазікорпорації	Кептивні фінансові установи і кредитори грошей: довірчі товариства; холдингові компанії; дочірні фірми, які заробляють капітал на відкритих ринках для материнських компаній; лихварі; ломбарди.
Регулятори	НБУ. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України. Державна служба фінансового моніторингу України. Міністерство фінансів України. Антимонопольний комітет України. Саморегульовані організації.	

ДОДАТОК В

ДИНАМІКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Таблиця В.1 – Динаміка основних показників діяльності банків України станом на кінець 2019-2020 років [складено автором на основі джерела: 24].

Показники	01.12.2019	01.12.2020	Відхилення, млн грн
АКТИВИ	1 404 000	1 754 736	350 736
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 905 480	2 158 935	253 455
Готівкові кошти	45 502	66 251	20 749
Банківські метали	372	511	139
Кошти в Національному банку України	54 133	51 689	-2 444
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	129 571	207 895	78 324
Строкові вклади в інших банках, та кредити надані іншим банкам	38 182	48 506	10 324
Кредити надані клієнтам	1 061 873	980 499	-81 374
– кредити надані органам державної влади	4 068	6 560	2 492
– кредити надані суб'єктам господарювання	845 637	770 164	-75 473
– кредити надані фізичним особам	212 133	203 757	-8 376
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	462 932	686 262	223 330
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	505 327	398 595	-106 732
ПАСИВИ	1 404 000	1 754 736	350 736
Капітал	197 362	212 577	15 215
Зобов'язання банків	1 206 638	1 542 160	335 522
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	23 747	23 865	118
Кошти суб'єктів господарювання	428 197	605 206	177 009
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	544 661	663 664	119 003
Кошти небанківських фінансових установ	26 121	34 100	7 979